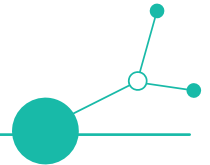

AZ ALTERNATÍV ÉLELMISZERHÁLÓZATOK MODELLJEINEK TRANSZNACIONÁLIS ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE

Rövid jelentés összefoglaló

Food4CE

Felelősségi nyilatkozat

Az ebben a dokumentumban kifejtett nézetek és vélemények kizárólag a szerző(k) sajátjai, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy az Interreg Central Europe nézeteit. Az Európai Unió és az Irányító Hatóság nem tehető felelőssé a dokumentum tartalmában található hibákért vagy hiányosságokért.

Bár minden erőfeszítést megtettek a jelen dokumentumban szereplő információk pontosságának biztosítása érdekében, a szerzők és a Food4CE konzorcium bármely más résztvevője nem vállal semmiféle kifejezett vagy hallgatóságos garanciát, beleértve, de nem kizárólagosan az eladhatóságra és a meghatározott célra való alkalmasságra vonatkozó garanciákat.

A Food4CE konzorcium és tagjai, beleértve tisztségviselőiket, alkalmazottaikat és ügynökeiket is, nem felelősek a jelen dokumentumban található pontatlanságokért vagy kihagyásokért. Továbbá a Food4CE konzorcium és tagjai nem vállalnak felelősséget semmilyen közvetlen, közvetett vagy következményes veszteségért vagy kárért, amely a jelen dokumentumban szereplő bármely információ vagy tanács felhasználásából vagy az arra való támaszkodásból ered.

SZERZŐK

Közreműködők		
A szerző típusa	Név	Szervezet
Fő szerző	Géza Hitka	MATE
Közreműködő	Horváth-Mezőfi Zsuzsanna	MATE
Közreműködő	Metka Dernovšek	UM

Szerzői jogi üzenet

©Food4CE konzorcium. E dokumentum tartalma a Food4CE Konzorcium eredeti munkája, hacsak másképp nem rendelkezik. A korábban közzétett anyagokat és mások munkáját megfelelő idézéssel és/vagy idézéssel ismertetik. E dokumentum sokszorosítása a forrás megfelelő feltüntetésével engedélyezett.

Tartalomjegyzék

1. ÖSSZEFOGLALÓ	3
2. BEVEZETÉS.....	4
3. A RÉSZT VEVŐ RÉGIÓK ÁTTEKINTÉSE.....	4
4. AZ AFN-EK ÜZLETI MODELLJEINEK ELEMZÉSE	6
4.1. TERMÉKVÁLASZTÉK.....	6
4.2. CSATORNÁK	6
4.3. ÜGYFÉLSZEGMENSEK	7
4.4. ÉRTÉKTÉTEL	8
4.5. KULCSPARTNEREK.....	9
4.6. BEVÉTELI FORRÁSOK	9
4.7. LEGFONTOSABB FORRÁSOK	10
4.8. FŐBB TEVÉKENYSÉGEK	10
5. TRANSZNACIONÁLIS REFERENCIAÉRTÉK	11
6. KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK	11

www.interreg-central.eu/food4ce/

Food4CE

1. Összefoglaló

Ez a jelentés rávilágít a közép-európai alternatív élelmiszerhálózatok (AFN) különböző gyakorlataira és alkalmazkodási módszereire, feltárva az egyedi regionális dinamika által formált erősségeket és kihívásokat. A kutatás 391 AFN összehasonlító elemzésével készült, amelyek közül 146 (37%) fejlett komplexitási szintű, és kiemeli a fenntartható és rugalmas élelmiszerrendszerek fejlesztésének legjobb gyakorlatait és stratégiai területeit.

Az üzleti modellek feltérképezésére létrehozott Business Model Canvas (BMC) kérdőíves felmérés azt mutatja, hogy az AFN-ek közel fele magasan fejlett, főként a magánfogyasztókat, a kiskereskedőket és a HoReCa-szektorra célozza meg. Míg a saját kézbesítés és az üzletben történő vásárlás a leginkább preferált értékesítési módszerek, csak 10% használja a csomagküldő szolgáltatásokat, ami azt jelzi, hogy a szállítási megoldások terén lemaradás van, különösen a kevésbé fejlett AFN-ek esetében. A közösségi média és a saját honlap a két leghatékonyabb hirdetési csatorna, amelyeket elsősorban a fejlett AFN-ek használnak, bár Lengyelországban a személyes interakció preferenciája a digitális elfogadás lassabb ütemére utal.

A termékértékesítés az AFN-ek elsődleges bevételi forrása, de a logisztikai és reklámozási kihívások továbbra is fennállnak, és a digitalizáció még mindig alacsony prioritást élvez. A helyi gazdálkodókkal, élelmiszerfeldolgozókkal és logisztikai szolgáltatókkal való partnerségek kulcsfontosságúak, de a koordináció továbbra is akadályt jelent.

A jelentések kiemelik, hogy a fenntarthatóság és a helyi gazdasági növekedés előmozdítása érdekében együttműködésen alapuló politikai támogatásra, tudásmegosztásra és erősebb hálózatokra van szükség. A javasolt Kapcsolatteremtési platform egyszerűsíthetné a logisztikát, növelhetné a digitális elérést és javíthatná a marketinget, nagyobb láthatóságot és rugalmasságot biztosítva az AFN-eknek a fejlődő piacon.

A Food4CE projektről:

A Food4CE az INTERREG Közép-Európa program által finanszírozott európai projekt, amelynek célja az Alternatív Élelmiszerhálózatok (AFN-ek) támogatása a fenntartható és rugalmas élelmiszer-ellátási rendszerek létrehozására irányuló erőfeszítéseikben. A Food4CE keretében 5 helyi és 1 transznacionális innovációs központ (IH) jön létre, amelyek az AFN-ek logisztikai hatékonyságának növelésére összpontosítanak innovatív eszközök és megoldások kifejlesztése révén.

A projekt keretében két innovatív eszköz, a Tudásátadási Platform és a Kapcsolatteremtési Platform kerül kifejlesztésre. Az előbbi a legjobb logisztikai gyakorlatok és megoldások megosztására, míg az utóbbi új B2B logisztikai megoldások és szolgáltatások létrehozására szolgál. A cél a különböző régiók és szereplők közötti tudásátadás és csere megkönnyítése, valamint egy egyedülálló kölcsönös támogató hálózat létrehozása a közép-európai AFN-ek számára.

A Food4CE továbbá közösen kidolgozott regionális cselekvési terveket nyújt az egyes részt vevő régiók számára, valamint transznacionális (CE) politikai iránymutatásokat az AFN-ek támogatására. A projekt célja egy fenntartható és tartós AFN-támogatási mechanizmus létrehozása, amely a projekt befejezése után is tovább működik.

A Food4CE projekt célja, hogy helyi és transznacionális innovációs központok létrehozásával, valamint innovatív eszközök és megoldások kidolgozásával elősegítse a különböző szereplők és régiók közötti tudáscserét és együttműködést, ami tartósan és fenntartható módon képes támogatni az AFN-ek jövőbeli működését.

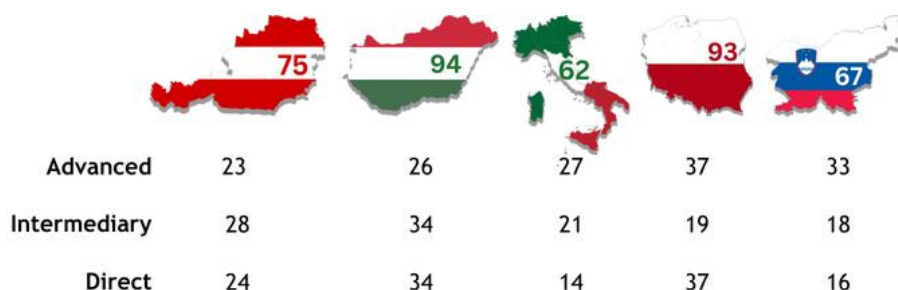
2. Bevezetés

A jelentés az Alternatív Élelmiszerhálózatok (AFN-ek) átfogó elemzését mutatja be több országban, kiemelve a struktúra, a komplexitás és az elosztási csatornák sokféleségét. Alapos háttérkutatás és célzott online felmérések segítségével minden régióban 50-100 AFN-t azonosítottunk és vizsgáltunk meg, különös tekintettel termékeikre, szállításukra és logisztikai szolgáltatásaikra. Az eredmények figyelemre méltó tendenciákat mutatnak az AFN-ek jellemzőiben, beleértve a fejlett hálózatok és a különböző forgalmazási módszerek elterjedtségét. Ez a bevezető rész áttekintést nyújt a részt vevő régiókról, és megteremti a terepet az AFN-ek részletes vizsgálatához, betekintést nyújtva az élelmiszerrendszerben betöltött szerepük alakulásába.

A háttérkutatás során **minden országban 50-100 AFN került azonosításra**, majd megtörtént ezek további elemzése, részletesen bemutatva termékeiket, valamint szállítási és logisztikai szolgáltatásaikat. A második szakaszban a részletesebb elemzés a logisztikai szolgáltatásokat nyújtó fejlett AFN-ekre összpontosított. Ez az elemzés online felmérések segítségével készült, melyek az üzleti modellekre és logisztikai rendszerekre fókuszáltak.

3. A részt vevő régiók áttekintése

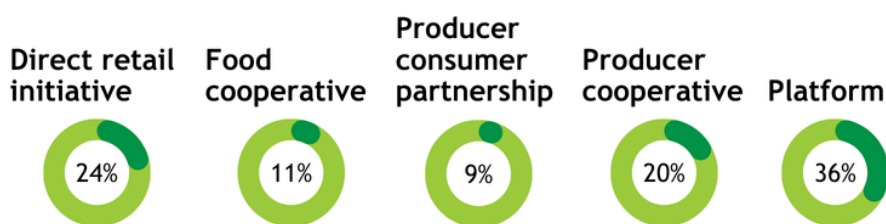
Az Alternatív Élelmiszerhálózatok (AFN-ek) elemzése a különböző régiókban különböző tendenciákat tárt fel összetettségük és eloszlásuk tekintetében. **Szlovéniában** az azonosított AFN-ek közel fele fejlettnek minősül, ami jelentős elmozdulást jelez az integrált logisztikával és online platformokkal rendelkező összetettebb élelmiszerhálózatok felé. Magyarországon a közvetlen és a közepesen fejlett AFN-ek kiegyensúlyozott eloszlást mutatnak, a fejlett hálózatok kisebb aránya mellett, ami változatos, de általában kevésbé összetett élelmiszerhálózati struktúrára utal. **Ausztria** is kiegyensúlyozott AFN-struktúrát mutat minden komplexitási szinten, ami az élelmiszerhálózat közepes komplexitását tükrözi. Ezzel szemben **Lengyelország** polarizált AFN-megoszlást mutat, jelentős arányban közvetlen és fejlett hálózatokkal, és kevesebb közepesen fejlett hálózattal, ami az egyszerűbb és összetettebb modellek közötti megosztottságot jelzi. Eközben **az Emilia-Romagna régióban (Olaszország)** egyértelműen a fejlett AFN-eket részesítik előnyben, számos hálózat a magasabb komplexitási szintek felé halad, míg a közepesen fejlett hálózatok jelentős száma az integráltabb rendszerek felé vezető átmeneti szakaszra utal. Összességében ezek az eredmények azt sugallják, **hogy bár az AFN-ek minden régióban fejlődnek, fejlődésük üteme és iránya eltérő, amit a helyi tényezők és a piaci igények alakítanak.**

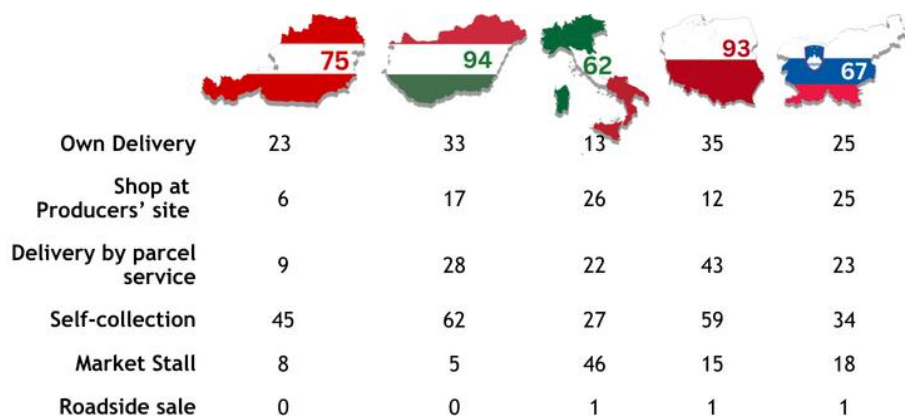
Az Alternatív Élelmiszerhálózatok (AFN-ek) elemzése a különböző régiókban az AFN-ek bizonyos formái iránti eltérő preferenciákat mutatott. **Szlovéniában** a **közvetlen kiskereskedelmi kezdeményezések** és **platformok** dominálnak, míg az élelmiszeripari szövetkezetek és a termelő-fogyasztó partnerségek ritkák, valószínűleg a logisztikai bonyolultságuk és a nagyfokú fogyasztói elkötelezettség szükségessége miatt. **Magyarországon** a **platformok** a legelterjedtebbek, amelyeket szorosan követnek a **termelői szövetkezetek** és a **termelő-fogyasztó partnerségek**, különösen a Közösség által támogatott mezőgazdaság (CSA) növekvő ágazatában, amely a termékeken túl az állattenyésztésre is kiterjed. **Ausztria** kiemelkedik a

közösségi élelmiszer szövetkezetek jelentős jelenlétével, amelyek az AFN-ek közel felét teszik ki, ami az ország erős civil társadalmi együttműködési hagyományait tükrözi. Ezzel szemben a termelői szövetkezetek ritkák Ausztriában. **Lengyelországban a platformok** és a **közvetlen kiskereskedelmi kezdeményezések** erős preferenciát mutatnak, míg **Olaszországban**, különösen Emilia-Romagna régióban, a legtöbb AFN **platformként** működik, de **a termelőszövetkezetek** is jelentős szerepet játszanak. Összességében a **platformok** minden régióban népszerűek, **Lengyelországban a legmagasabb az arányuk**, ami azt jelzi, hogy a termékek forgalmazásában széles körben támaszkodnak a digitális és online értékesítési csatornákra.

Az Alternatív Élelmiszerhálózatok (AFN-ek) által használt értékesítési csatornák elemzése jelentős regionális eltéréseket mutat, amelyek a fogyasztói magatartást, az infrastruktúrát és a stratégiai döntéseket tükrözik. A **saját kiszállítás** minden régióban gyakori, bár **Olaszországban** kevésbé elterjedt, ahol csak 13 AFN használja ezt a módszert. **A termelők telephelyein működő üzletek** minden régióban elterjedtek, de **Ausztriában** ez különösen ritka. **A csomagküldő szolgálattal történő szállítás** különösen **Lengyelországban** jelentős, ahol a többi régióhoz képest majdnem kétszer annyi AFN használja ezt a módszert, ami a digitális és távvásárláshoz való nagyobb alkalmazkodásra utal. **A személyes átvétel** a legnépszerűbb értékesítési csatornának bizonyul a legtöbb régióban, különösen **Magyarországon** és **Lengyelországban**, ahol száma meghaladja az 59-et, ami rávilágít a fogyasztó és a termelő közötti közvetlen interakciók erős preferenciájára. **Olaszország** kiemelkedik a **piaci standok** jelentős használatával (46 eset), ami a piaci alapú értékesítés regionális preferenciáját jelzi, míg **az útmenti értékesítés** minden régióban kisebb jelentőségű csatorna marad. Ezek az eredmények a **közvetlen és személyes elkötelezettség általános tendenciáját** hangsúlyozzák **a forgalmazásban, különösen Magyarországon és Lengyelországban, míg Lengyelországban a csomagküldő szolgáltatások jelentős használata a digitális forgalmazási csatornák iránti egyedülálló nyitottságra utal.**

4. Az AFN-ek üzleti modelljeinek elemzése

A benchmark a versenytársakkal való összehasonlító elemzést jelenti. A referenciaérték ez esetben az összes részt vevő AFN válaszaiból számított átlag. Ezt követően a regionális átlagok kerültek összehasonlításra a kollektív átlaggal. Az AFN-ek által kitöltött felmérés alapvetően az üzleti modellek ismertetésére irányult, a kérdések az üzleti modellvázson keretrendszerhez igazodva kerültek összeállításra.

Az alábbiakban az üzleti modellvázsonra összpontosító felmérés főbb eredményeit mutatjuk be, azonban azokat az egyes részt vevő országok regionális jelentései tovább részletezik.

4.1. Termékválaszték

Az alternatív élelmiszerhálózatok (AFN-ek) **termékválasztékának** és tárolási gyakorlatának elemzése azt mutatja, hogy nagy hangsúlyt fektetnek a **friss termékekre**, különösen a zöldségekre és gyümölcsökre, ami összhangban van a fogyasztóknak a helyben beszerzett élelmiszerek változatosságával és minőségével kapcsolatos elvárásaival. A **zöldségek** a vezető kategória, sok AFN széles választékot kínál, míg a **gyümölcsök** szintén népszerűek, bár kisebb mennyiségben. Más kategóriák, mint például az **italok**, a **tojás** és a **tejtermékek** általában elérhetőek, de kisebb mennyiségben, ami tükrözi a folyamatos keresletet. A **pékárakat** jellemzően szűkebb választékban kínálják, és a legkevésbé a speciális étrendi igényeket vagy preferenciákat kielégítő helyettesítő termékek képviseltetik magukat, ami arra utal, hogy az AFN-ek kevesebb piaci rést céloznak meg.

Az AFN-ek tárolási gyakorlataiban leginkább a polcon tárolható és hűtött módszereket alkalmazzák, amelyek jól illeszkednek a friss termékek, tejtermékek, hús és tojás gyorsan romló jellegéhez. A gyümölcsök és zöldségek tárolása egyenletesen oszlik meg a polcstabil és hűtött tárolási módok között, ami azt mutatja, hogy ezek tartósításához rugalmas megoldásokra van szükség. A fagyasztott tárolás minimális mértékű alkalmazása minden termék kategóriában arra utal, hogy az AFN-ek inkább a friss áruk szállítását részesítik előnyben - valószínűleg a fogyasztói igények miatt -, illetve azért, mert korlátozott a fagyasztott termékek kezeléséhez szükséges logisztikai és tárolási infrastruktúrájuk.

Összességében a **friss termékek és a megfelelő tárolási módszerek előtérbe helyezése jól mutatja, hogy az AFN-ek elkötelezettek a minőségi, friss élelmiszerek közvetlenül a fogyasztókhöz való eljuttatása mellett. Ugyanakkor rávilágít azokra a kihívásokra is, amelyekkel szembesülnek, ha kínálatukat hiánypótló vagy fagyasztott termékekkel szeretnék bővíteni. Az AFN-ek számára a frissesség és a helyi beszerzés hangsúlyozása kiemelkedő jellemző, amely különösen vonzóvá teszi őket egy olyan piacon, ahol a vásárlók értékelik a minőséget és a közvetlen kapcsolatot a termelőkkel.**

4.2. Csatornák

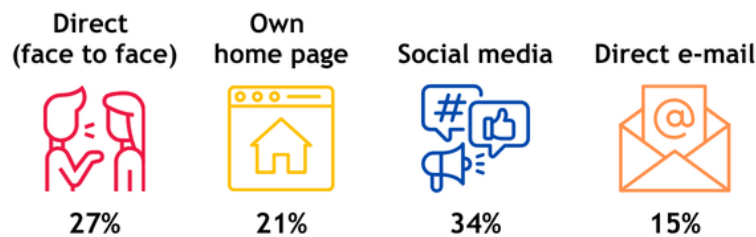
Az alternatív élelmiszerhálózatok (AFN-ek) forgalmazási és hirdetési csatornáinak elemzése jelentős regionális eltéréseket mutat, amelyeket kulturális szokások, logisztikai szempontok és üzleti stratégiák befolyásolnak. A forgalmazás terén a legelterjedtebb módszer a saját kézbesítés, ami azt jelzi, hogy az AFN-ek nagy hangsúlyt fektetnek a forgalmazási folyamat közvetlen irányítására. Ez különösen igaz Szlovéniára, ahol az AFN-ek több mint 70%-a alkalmazza ezt a megoldást, ezzel biztosítva a vásárlói élmény teljes körű kontrollját. Olaszországban viszont a termelőknél történő közvetlen vásárlás a jellemző, míg Lengyelországban a piaci standok dominálnak, ami jól tükrözi a fogyasztói szokások és az AFN-ek működési stratégiáinak regionális eltéréseit. Magyarországon és Lengyelországban gyakrabban fordulnak elő olyan megoldások, mint a személyes átvétel vagy a piaci standok, amelyek elősegítik a közvetlen, személyes kapcsolat kialakítását a termelők és a fogyasztók között. A legkevésbé népszerű módszerek közé tartozik a

közúti értékesítés és a csomagküldő szolgálatok használata, utóbbit Lengyelországban különösen kevéssé veszik igénybe, mivel az AFN-ek itt minimálisan támaszkodnak kiszervezett szállítási szolgáltatásokra.

Az AFN-ek fejlődése során egyre inkább ötvözik a saját kézbesítési rendszereket a csomagküldő szolgáltatások előnyeivel, lehetővé téve a közvetlen fogyasztói kapcsolattartás és a logisztikai igények egyensúlyának megteremtését. Ez a változás azonban új kihívásokat is hoz, különösen a bizalom és a személyes kapcsolatok fenntartása terén, amelyeket a közvetlen értékesítési formák, mint például a piaci standok vagy a személyes átvétel, hatékonyabban támogatnak. A forgalmazási stratégiák regionális különbségei rámutatnak arra, hogy a helyi fogyasztói igényekhez és az AFN-ek lehetőségeihez igazított megoldások kulcsfontosságúak.

A hirdetési stratégiákban is megjelennek ezek a regionális eltérések. A közösségi média a leggyakrabban használt eszköz, az AFN-ek több mint 34%-a alkalmazza, ami a modern, digitális megközelítést tükrözi, összhangban a közösségépítés és a közvetlen elköteleződés trendjeivel. Magyarországon különösen népszerű ez a módszer, ahol az AFN-ek több mint fele használja promóciós célokra, kihasználva a platformok széles elérhetőségét. Ugyanakkor a digitális hirdetési formák túlzott használata csökkentheti a kapcsolatok személyességét, amelyeket inkább a közvetlen interakciók erősítenek.

Lengyelországban a **közvetlen reklámra**, például a személyes interakciókra helyezett hangsúly kiegészíti a közvetlen értékesítési csatornákat, például a piaci standok elterjedt használatát. Ez a megközelítés **erősíti a fogyasztók bizalmát és lojalitását**, hangsúlyozva a személyes kapcsolatok fontosságát a lengyel AFN-piacon. Míg Lengyelország kiegyensúlyozott megközelítést alkalmaz az **online promóció** terén, a közvetlen reklámok iránti elkötelezettsége megkülönbözteti a többi régiótól, ami arra utal, hogy stratégiai prioritásként kezeli a fogyasztókkal való mély, bizalmon alapuló kapcsolatok kiépítését.

Összefoglalva, az AFN-ek regionalizált forgalmazási és hirdetési stratégiái rávilágítanak a közvetlen fogyasztói elkötelezettség és a szélesebb piaci elérés szükségességének egyensúlyát célzó különböző megközelítésekre. Míg egyes régiók, mint például Magyarország, a digitális csatornákra helyezik a hangsúlyt a megjelenés maximalizálása érdekében, addig mások, mint például Lengyelország, a közvetlen, személyes interakciókra összpontosítanak a tartós fogyasztói kapcsolatok kiépítése érdekében. Ezek a stratégiai döntések tükrözik az egyes régiók egyedi piaci dinamikáját és kulturális hatásait, amelyek alakítják az AFN-ek működését és a vásárlókkal való kapcsolattartást.

4.3. Ügyfélszegmensek

Az alternatív élelmiszerhálózatokon (AFN) belüli fogyasztói szegmensek elemzése rávilágít a **magánfogyasztók** dominanciájára, akik a célközönség 76%-át képviselik az összes vizsgált régióban. A magánfogyasztókra való összpontosítás megfelel az elvárásoknak, és arra utal, hogy az AFN-ek elsősorban az egyéni vásárlókat szolgálják ki. **A kiskereskedők, a HoReCa-szektor** (szállodák, éttermek és kávézók), a **közétkeztetés** és a **nagykereskedők együttesen** kisebb arányt képviselnek, és mindegyik szegmensben jelentősen nagyobb a magánfogyasztók aránya. A regionális eltérések azonban betekintést nyújtanak a helyi piac dinamikájába. Olaszországban az AFN-ek 17%-a szolgálja ki a HoReCa-szektor, ami tükrözi az ország erős gasztronómiai kultúráját és a friss, helyben beszerzett alapanyagok hangsúlyozását. Szlovénia ezzel szemben nagyobb jelentőséget tulajdonít a közétkeztetésnek, ami azt jelzi, hogy a szlovén AFN-ek különösen az intézményi konyhák és étkezdék igényeire reagálnak. Ezek a különbségek kiemelik, hogy a

kulturális hatások és a sajátos piaci igények hogyan alakítják az AFN-ek stratégiai fókuszát a különböző régiókban.

4.4. Értéktétel

Az alternatív élelmiszerhálózatokon (AFN-ek) belüli értékjavaslatok elemzése kiemeli a **termékminőség** kritikus fontosságát, amelyet az AFN-ek 97%-a kiemelten fontosnak tart. Ez a hangsúly a fogyasztói elvárásokkal összhangban van, mivel a kiváló minőségű, friss és helyi forrásból származó termékek az AFN-ek védjegye, ami megkülönbözteti őket a hagyományos élelmiszerláncoktól. A minőség hangsúlyozását tovább erősíti, hogy az AFN-ek 92%-a a helyi élelmiszerek minőségét és frissességét jelölte meg a fogyasztók számára a legfontosabb értéként, és az íz és az aroma is magasan szerepel a rangsorban.

A **megbízhatóság** és a **nyomon követhetőség** szintén kulcsfontosságú értéket képvisel, az AFN-ek 73%-a ismeri fel a termékek nyomon követhetőségének jelentőségét a fogyasztók számára. Ez rávilágít az átláthatóság és az élelmiszerforrásokkal szembeni bizalom iránti növekvő fogyasztói igényre. További fontos értékek közé tartozik a szezonális változatosság, a helyi termelők támogatása, valamint a fogyasztók és a termelők közötti személyes kapcsolatok ápolása, ami sok AFN közösségközpontú ethoszát tükrözi.

Kevesebb hangsúlyt fektetnek azonban **az olyan szolgáltatásokra, mint a házhozszállítás és az etikus gyakorlatok**, az AFN-ek kevesebb mint 40%-a tekinti ezeket elsődleges értéknek. Meglepő módon az AFN-ek csupán 55%-a összpontosít a helyben előállított alapanyagokból készült termékek kínálására, ami azt sugallja, hogy ez a fogyasztói elvárásokhoz való további igazodás lehetséges területe.

Az árversenyképesség a legkevésbé fontos érték, az AFN-ek mindössze 8%-a tartja fontosnak, ami azt jelzi, hogy az AFN-ek fogyasztóit inkább a minőség és az etikai megfontolások, mint az alacsony árak vezérlik. Összességében az AFN-ek a magas minőségű, megbízható és helyileg releváns termékek szállítását helyezik előtérbe, míg a versenyképes árakat és bizonyos kényelmi tényezőket kevésbé tartják fontosnak.

Az elemzés regionális szinten feltárja az AFN-ek sajátos preferenciáit és kihívásait. **Lengyelországban** a helyben előállított termékek nagy hangsúlyt kapnak, bár a tanúsítások alacsony elfogadottsága arra utal, hogy a fogyasztói elvárások és az AFN gyakorlatai között szakadék tátong. **Szlovénia** és **Ausztria** szilárd elkötelezettséget mutat a helyi termelők és a biotermékek iránt, ami a fenntarthatóságra és a lokalizmusra összpontosító közös értékrendet tükrözi. Ezzel szemben **az olaszországi AFN-ek** számára kihívást jelent kínálatuknak a fogyasztói értékekhez való igazítása, amit a helyi forrásból származó termékek alacsonyabb aránya jelez a fogyasztók által a helyi beszerzésnek tulajdonított nagy értékhez képest. **A magyar AFN-ek**, bár hasonló a rangsorolásuk, kiemelik az alacsonyabb árak és az íz fontosságát, ami arra utal, hogy a piac a megfizethetőséget és az ízt helyezi előtérbe a prémium minőséggel szemben.

Összességében az adatok azt mutatják, hogy bár a helyi és minőségi termékek értékének általános tendenciája érvényesül, a sajátosságok jelentősen eltérnek az egyes régiókban. Az AFN-eknek ezeket a regionális különbségeket a helyi fogyasztói preferenciákhoz és piaci feltételekhez igazodó értékajánlatok testre szabásával kell kezelniük. Ez a megközelítés elengedhetetlen az egyes piacok egyedi kihívásainak és elvárásainak kezeléséhez, ami azt jelzi, hogy az AFN-ek sikere és fenntarthatósága szempontjából az egységes modell helyett az árnyalt stratégia a döntő.

4.5. Kulcspartnerek

Az üzleti modellvázson „kulcsfontosságú partnerek” eleme az alternatív élelmiszerhálózatok (AFN-ek) esetében jelentős regionális eltéréseket mutat, különösen abban, hogy milyen partnerségeket részesítenek előnyben működésük javítása és értékteremtésük érdekében. Minden régióban a helyi gazdálkodók számítanak a legfontosabb partnereknek: az AFN-ek 73%-a említette őket kulcsszereplőként, ami jól mutatja, hogy a helyi mezőgazdasági termelők milyen meghatározóak e hálózatok fenntartásában. Azonban a gazdálkodóktól való függés mértéke eltérő: Szlovéniában ez a legmagasabb, több mint 90%, ami az AFN-ek mezőgazdasági ágazaton belüli szoros integrációját tükrözi, míg Magyarországon ez az arány mindössze 53%.

A gazdálkodók mellett az élelmiszer-feldolgozókat az AFN-ek 35%-a tekinti kiemelt partnernek, különösen Szlovéniában, ahol az AFN-ek 63%-a tartja őket kulcsfontosságúnak. Ez rávilágít arra, hogy a feldolgozás milyen hozzáadott értéket teremt az élelmiszerláncban. A közvetítők - például kiskereskedők és informatikai platformok - az AFN-ek 24%-ánál számítanak fontos partnernek, Magyarországon különösen jelentősek, ahol a fontossági sorrendben a második helyet foglalják el. Ez azt jelzi, hogy ebben a régióban nagyobb hangsúlyt fektetnek a forgalmazásra és az értékesítés megkönnyítésére. Ezzel szemben a logisztikai szolgáltatók szerepe kevésbé hangsúlyos, különösen Lengyelországban, ahol egyetlen AFN sem sorolta őket a kulcsfontosságú partnerek közé. Ez a közvetlen termelő-fogyasztó kapcsolatok preferálására utal.

A regionális különbségek jól tükrözik az integráció eltérő szintjeit és azt, hogy az AFN-ek az ellátási lánc mely szakaszaira támaszkodnak leginkább. A szlovén és lengyel AFN-ek elsősorban a nyersanyagokra és a közvetlen termelői kapcsolatokra összpontosítanak, míg a magyar AFN-ek kiegyensúlyozottabban támaszkodnak a helyi termelőkre, a közvetítőkre és a logisztikai megoldásokra. Ez a sokszínűség rávilágít arra, hogyan alakítják a helyi piaci struktúrák és forgalmazási gyakorlatok az AFN-ek partnerségi stratégiáit, valamint hogyan befolyásolják működési modelljeiket és a helyi gazdaságokba való beágyazottságukat.

4.6. Bevételi források

Az alternatív élelmiszerhálózatok (AFN-ek) bevételi forrásainak elemzése rámutat, hogy az AFN-ek 92%-ának elsődleges bevételi forrása a termékértékesítés. Ez a hagyományos kiskereskedelmi modellekhez hasonlít, ahol a bevételek döntő része közvetlenül a termékek eladásából származik. Ugyanakkor a bevételserzési stratégiák regionális eltérései azt mutatják, hogy az AFN-ek alkalmazkodnak a helyi piaci viszonyokhoz. Például Szlovéniában az AFN-ek 44%-a az upselling, azaz az egyedi eladások értékének növelésével igyekszik több bevételt generálni, míg Lengyelországban a szolgáltatási díjakra helyezett hangsúly figyelhető meg, ami azt jelzi, hogy a kiegészítő szolgáltatásokért fizetett díjak fontos szerepet játszanak a bevételben.

Olaszországban az AFN-ek továbbra is elsősorban a termékértékesítésre összpontosítanak, ami egy egyszerűsített, termék alapú működési modellt tükröz. Ezzel szemben Magyarországon az AFN-ek egyedi stratégiát követnek: az adományokat is jelentős bevételi forrásként említik, ami a közösségorientált pénzügyi modellre utal. A hagyományos és innovatív bevételi források ilyen változatos kombinációja jól mutatja az AFN-ek alkalmazkodóképességét, amely lehetővé teszi számukra, hogy pénzügyi stratégiáikat a globális trendekhez és a helyi sajátosságokhoz igazítsák.

A bevételszerzési stratégiák sokszínűsége nemcsak a pénzügyi fenntarthatóságot erősíti, hanem lehetővé teszi, hogy az AFN-ek jobban igazodjanak a helyi piacok sajátos igényeihez. A közvetlen termékértékesítéstől az upsellingen és a szolgáltatási díjakon át az adományokig terjedő bevételi források ötvözésével az AFN-ek nemcsak pénzügyi stabilitást érhetnek el, hanem hatékonyabban igazodhatnak a környezetük összetett kihívásaihoz is. Ez a rugalmasság kulcsfontosságú hosszú távú sikerük szempontjából, hiszen így képesek alkalmazkodni a változó piaci körülményekhez és fogyasztói elvárásokhoz.

4.7. Legfontosabb források

Az alternatív élelmiszerhálózatok (AFN-ek) kulcsfontosságú erőforrásainak vizsgálata rámutat, hogy a szakismeret kiemelkedően fontos szerepet játszik működésükben: az AFN-ek 72%-a alapvetőnek tartja a technikai szakértelmet. Ez jól mutatja, hogy a szakmai tudás mekkora jelentőséggel bír az egyedi és értékes ajánlatok kialakításában. Ezzel párhuzamosan a válaszadók 63%-a az erős márkát és hatékony kommunikációt is létfontosságú erőforrásként emelte ki, hangsúlyozva a fogyasztókkal való kapcsolatépítés fontosságát. A fogyasztói igények mélyebb megértését az AFN-ek 55%-a tartja kiemelkedő fontosságúnak, míg a motivációt és a humán erőforrást 47%, illetve 43% említette.

Összességében, noha a speciális tudás mindenhol alapvető az értékteremtéshez, a regionális különbségek eltérő stratégiai prioritásokat tükröznek. Az osztrák, olasz és szlovén hálózatok főként a technikai szakértelemre összpontosítanak, míg a lengyel és magyar AFN-ek a márkáépítésre és a kommunikációra helyeznek nagyobb hangsúlyt. Ezek a különbségek arra világítanak rá, hogy az AFN-eknek az erőforrásaikat a piaci igényekhez és saját stratégiáikhoz kell igazítaniuk, akár szakértelemre épülő, akár márkaközpontú megközelítést követnek.

4.8. Főbb tevékenységek

Az AFN-ek fő tevékenységeinek elemzése szintén regionális eltéréseket tár fel, amelyek különböző stratégiai fókuszokat és működési prioritásokat mutatnak. Az AFN-ek 61%-a az élelmiszer- és italgártást tartja legfontosabb tevékenységének, ami az értékjavaslat megvalósításában betöltött központi szerepét emeli ki. Ezt szorosan követi az ügyfélszolgálat, amelyet az AFN-ek 52%-a tart kulcsfontosságúnak, jelezve, hogy a fogyasztói kapcsolatok ápolása és az elégedettség fenntartása alapvető célkitűzésük. A marketing és reklám, valamint a logisztika és raktározás is jelentős szerepet kap, mindkettőt az AFN-ek 41%-a említi fontos tevékenységként, ami a piaci jelenlét megerősítésének és a működés hatékonyságának fontosságát jelzi.

Ezzel szemben a digitalizáció, a termékfejlesztés és a technológiai innováció alacsonyabb prioritást élveznek, ami arra utalhat, hogy hosszú távú stratégiájukban hiányosságok vannak. Pedig ezek a tevékenységek elengedhetetlenek a fenntartható növekedéshez és versenyképességhez, különösen a fejlettebb AFN-ekkel és a hagyományos élelmiszerláncokkal való versenyben.

A regionális fókuszok jól mutatják az egyedi, helyi igényekhez igazított stratégiákat. Ausztria és Lengyelország az élelmiszer-termelésre helyezi a hangsúlyt, míg Szlovénia a minőségre, Magyarország pedig a marketingtevékenységre összpontosít. Az alacsony prioritást kapó digitális és fejlesztési tevékenységek viszont arra utalnak, hogy ezek a jövőbeli növekedés kritikus területei lehetnek. Ahhoz, hogy az AFN-ek versenyképesek és fenntarthatóak maradjanak, elengedhetetlen, hogy integrálják ezeket a szempontokat is dinamikus változó piaci környezetükbe.

5. Transznacionális referenciaérték

Ez a fejezet az alternatív élelmiszerhálózatok (AFN-ek) üzleti modellvázson elemeit elemzi, bemutatva, hogyan formálják ezek az összetevők az egyes hálózatok stratégiai és működési megközelítéseit. Az ügyfélszegmens többsége magánvásárlókból áll, de vannak eltérések, például Olaszországban, ahol a HoReCa szektor áll a középpontban, illetve Szlovéniában, ahol a közétkeztetés kap hangsúlyt. Az értékajánlat középpontjában a magas termékminőség szerepel, de itt is jelentős regionális különbségek figyelhetők meg. Lengyelország a helyi termékeket helyezi előtérbe, míg Ausztria és Olaszország inkább a biotermékekre és a helyi beszerzési forrásokra koncentrál, bár Olaszország esetében a regionális trendekhez való igazodás jellemző, de az előnyök általában nem kiemelkedők.

A csatornák terén a közvetlen értékesítési módszerek dominálnak, különösen a saját kézbesítés, amit Szlovénia a leginkább előnyben részesít. A termékértékesítés az elsődleges bevételi forrás, ami biztosítja a skálázhatóságot, de egyben piaci kockázatokat is jelent az AFN-ek számára. A kulcsfontosságú erőforrások minden régióban a szakértelem fontosságát emelik ki, míg Lengyelország és Magyarország nagyobb hangsúlyt fektet a márkaépítésre és a kommunikációra.

A kulcsfontosságú tevékenységek között az élelmiszer- és italgyártás, az ügyfélszolgálat, a marketing és a logisztika emelkedik ki, míg a digitalizáció és a technológiai fejlesztések viszonylag kisebb hangsúlyt kapnak. A helyi gazdálkodók a legfontosabb partnerek, őket követik az élelmiszer-feldolgozók, közvetítők és logisztikai szolgáltatók, de regionális eltérések is megfigyelhetők, például Lengyelországban, ahol a logisztikai támogatás minimális. Összességében az AFN-eket a minőség iránti elkötelezettség, a helyi beszerzés és a közvetlen ügyfélkapcsolatok jellemzik, stratégiájukat és működési prioritásaikat pedig a regionális sajátosságok határozzák meg.

6. Kihívások és lehetőségek

A kutatás rávilágít arra, hogy az alternatív élelmiszerhálózatok (AFN-ek) különböző országokban eltérő kihívásokkal és lehetőségekkel szembesülnek, miközben közös jellemzőik és regionális sajátosságaik is megfigyelhetők.

A szlovén AFN-ek előnye, hogy a fogyasztók és a mezőgazdasági termelők nagyfokú tudatossággal rendelkeznek az élelmiszerek eredetét és minőségét illetően. Ez a tudatosság a támogató kormányzati politikával és a környezetvédelmi elkötelezettséggel együtt erős helyi hálózatokat és hatékony költségmegosztást eredményez a gazdák között. Ugyanakkor kihívásokat jelent a termelés széttagoltsága, a szezonális ingadozások, a bonyolult logisztika és a nagy agrárvállalkozások erős versenye. A fogyasztói tudatosság korlátozott szintje szintén gátolja a piac növekedését, ami hangsúlyozza a működési hatékonyság és a piaci láthatóság növelését célzó stratégiák szükségességét.

A magyar AFN-eket a kulturális, politikai és technológiai tényezők alakítják. A helyi termékek történelmi jelentősége elősegíti az AFN-ek növekedését, míg a támogató politikák, például a regionális támogatások és innovációs ösztönzők hozzájárulnak a virágzásukhoz. Ennek ellenére a magyar AFN-ek az alacsony fogyasztói tudatosság, az infrastrukturális hiányosságok, a szabályozási akadályok és a kistermelők korlátozott erőforrás-hozzáférése miatt kihívásokkal néznek szembe. A problémák megoldása átfogó megközelítést

igényel, amely magában foglalja a szakpolitikai kiigazításokat, a nyilvánosság tudatosságának növelését és a kistermelők támogatását.

Az olasz AFN-eket a társadalmi dinamika és a COVID-19 világjárvány hatásai formálják. A szolidáris vásárlócsoportok (Gas) elterjedése erősítette a közösségi kapcsolatokat és a helyi termelőkkel való együttműködést. A világjárvány felgyorsította a közvetlen értékesítési csatornák elterjedését, ami rámutatott az AFN-ek ellenálló képességére és rugalmasságára. A legfontosabb kihívások közé tartoznak a szigorú élelmiszerbiztonsági előírások, a nagyobb agrárvállalkozások versenye és a hálózati szakértelem változatossága. Az AFN-ek stabilitásának és növekedésének növeléséhez elengedhetetlen a helyi mezőgazdasági termelők közötti partnerségek erősítése és a szabályozási előírásoknak való megfelelés.

Az osztrák AFN-ek a támogató politikák és a virágzó idegenforgalmi ágazat előnyeit élvezik. A kormányzati kezdeményezések a rövid ellátási láncokat és a helyi piacokat támogatják, míg a turizmus a helyi, autentikus élelmiszerek iránti keresletet ösztönzi. A legnagyobb kihívások között szerepelnek a nagy kiskereskedelmi láncok által támasztott verseny, a szabályozás bonyolultsága és a közvélemény alacsony szintű tudatossága. A kihívások kezelésére irányuló stratégiák közé tartozik a marketingtevékenységek erősítése, a szabályozás egyszerűsítése és a pénzügyi hozzáférés javítása.

A lengyel AFN-ek bonyolult szabályozási eljárásokkal, a nagyvállalatok versenyével és a helyi, bioélelmiszerek alacsony ismertségével néznek szembe. A kisebb AFN-eket pénzügyi korlátok is hátráltatják. Az előre lépéshez az AFN-eknek észszerűsített szabályozásra, a közvélemény figyelmének felkeltésére és jobb pénzügyi támogatásra van szükségük.

Minden régióban közös kihívásokat jelent a szabályozási akadályok, a nagy agrárvállalkozások versenye, a fogyasztók alacsony tudatossága és az erőforrásokhoz való korlátozott hozzáférés. E problémák megoldása érdekében a szabályozás egyszerűsítésére, a fogyasztók oktatásának növelésére, valamint a kistermelők pénzügyi és technikai támogatásának javítására van szükség. Az AFN-ek lehetőségei közé tartozik a helyi gazdasági fejlődéshez, a környezeti fenntarthatósághoz, a társadalmi kapcsolatokhoz és az élelmiszerbiztonsághoz való hozzájárulás. Az együttműködésen alapuló érdekérvényesítés, a tudásmegosztás, a kapacitásépítés, a piacfejlesztés és a hálózatépítés révén az AFN-ek növelhetik hatékonyságukat és elérhetőségüket, végső soron erősítve szerepüket a fenntartható mezőgazdaságban és a helyi gazdaságokban.